

to pisavo (pg. 211): „Die einschaltung des *lj* im part. praet. pass. ist unorganisch, doch trpljenje, življenje neben trpênje, živênje“.

U. Vendar!

Malikoslovje.

Spisal Fr. Metelko.

(Konec.)

Tudi Diana je slovansko ime; nekaj so jo tudi imenovali: Diviana, kakor priča Varron (g. kn. de L. L.) in Tuli (2 kn. od roda bogov). Bila je prečista devica, kakor malikoslovje ¹⁾ govori, in da si to krepost, čistost obvaruje, je izmed ljudi v gojzd pobegnila z nekimi drugimi devicami in tam ob lovu živela; zato so jo tudi za boginjo lova imeli. Slovenci še dan današnji imenujejo dekle, deklino, divjo, ktera je ljudi boječa ali plaha, rekoč, da je nekako divja, divjasta, divjakinja. Tako tudi pravimo od živine, ktera ni krotka in privajena, da je divja, zdivjana.

Kér Latinci, ki so boginjo Divjano od Trakov in Skitov dobili, njenega imena niso razumeli, so ga po svojem prikožili poznéje v Diano.

Če globokeje pogledamo, vidimo, da še današnji Iliri svoje hčere po korenu: divji, *a, e* imenujejo: diva, déva, divna; ali v pomanjšanji: divojka, devica, devojčica. Iz tega se vidi, da boginja Diana ni imela lastnega imena, ampak občno z vsako drugo devojko. Pa tudi povesti nam pravijo, da so stari ilirski narodi svoje hčere ravno tako na skritem imeli in odgajali, kakor je Diana živela. Siromaške so sicer mogle tudi na polje, v verste itd. délat hoditi, ali ostro šego so imele, se tako skerbno moških ogibati, da na pozdrav celo hvale niso rekle, ker je nespodobno bilo z njimi le besedo pregovoriti. Še ni dolgo t. j. v l. 1806, kar piše Apendini, da so stari Dobrovničani tožili in se žalostili, da se ta sveta šega popušča, pokvarjena od ptujcev.

In iz Posidone izvemo po Strabonu (kn. 7.), da so Traki devištvo in čistost v tako visoki časti imeli, da so mnogi vse svoje žive dni v deviškem stanu živeli. Rekli so jim čisti — zvesti, čiste — zveste. In kakor druge bogove in boginje so

¹⁾ Beseda basnoslovje ne zaznamva pravega uména.

Latinci tudi to šego od Trakov sprejeli in vpeljali čiste, devištvu zveste device — veste — vestalie in boginjo Vesto.

Ravno tako se tudi iz traškega ali ilirskega jezika in iz nobenega drugega ne dajo zjasniti imena: Uranus, Neptun, Libitina, Kotitus in Orkus.

Uraniti t. j. rano vstati, rano uraniti, pred dnevom, ali kadar je še nebo polno zvezd, so še sedaj pri Ilirih navadne besede. Od tod latinski Uranus t. j. zvezdno nebo, in Bog nebeza, in Urania najditeljica zvezdoslovja. Nepoton, Neptun, Bog morja, ki ne vtone t. j. Nevton ali Neptun.

Libitina je po svedoštvu Plutarha toliko, ko Venus. Njeno ime pride od: ljubiti, ali libiti, kakor tudi latinske besede: lubet, libitum in libido. Rekli so ji tudi: Kotita od kotiti t. j. roditi; odtod še današnji: kotiv t. j. nezakonsko rojeni. Sicer se zdaj kotiti samo od živali reče. Tudi koklja skoti (n. zleže) piške. Orcus, bog peklenski, je naš vrag, urag. „Orcum, piše Veri (Verrius), ab antiquis dictum uragum“; vrag od vreg, vergel, veržem.

Mars, bog boja, ima tudi svoje ime iz slovenske korenine, bodi si iz marjati t. j. večkrat umoriti, ali iz marviti t. j. na drobce, mervice zdrobiti, zrušiti, razmarviti, kar se v boji rado zgodi, ali že iz marsiti se t. j. z mesom pobitih ali z marho se sititi, na kar mnogokrat bojna sila zažene. Bi bilo to ime iz latinske besede mors smert, smart, bi Latinci gotovo tudi rekli po svojim jeziku: Mors in ne Mars, kar jim ne da pomena.

Stari so imeli véro, da je Mart (Mars) Traškega rodú z gore Rodope. Po tej misli piše Klavdijan: „Flumina lavaverunt puerum Rhodopeia Martem“, t. j. deček Mart se je kopal v Rodopejskih potokih. Rodophe, Rodope, Rodopejski pa je po navadni spremnitvi pismen (*b* v *p* in *o* v *e*) očitno naš Radoboj in Rodoboj, t. j. rad boja, ali, če kdo hoče izpeljati to ime iz: ratba, rotba, rodpa, rodopa, rodepe, ima ravno tisti pomen, kér rat, ratba je tudi boj po družih slovanskih narečjih.

In da ima beseda Rhodape res ta pomen in izvir, poterdi ta okolnost, da so Rodopejci po priči Tucidida (kn. 2) z bojnim viteštvom deleč sloveli, obročani s kosami, in zato imenovani: kosonosci (macheroferi). Druga priča tega je Klement Aleks, kateri Traškim naselbinam po Ilirskem tudi pripisuje, da

so znajditelji bojnega orožja in zares ima tudi več Traških kraljev, vojvodov, narodov in krajev primek od kakšne bojne lastnosti ali imenitnosti. Tako govori po Apendinitu spisatelj v Sl. Bčeli II. teč. in misli ranjcega Dobrovski-ta od te reči se beró v Slovanki II. d. str. 94 — 111. *)

0 vprašanjih pri letošnjem konz. spraševanju začetnih učiteljev v Ljubljani.

1. Kako naj si in si mora učitelj pridobivati poštovanja pri dobro mislečih ljudeh?

To vprašanje je zelo važno, in bi se lahko na široko in dolgo odgovarjalo; toda tukaj podamo le prav kratek načrt za odgovor. — Vnanje poštovanje se večidel vjema s človekovo znotranjo vrednostjo. Notranja vrednost vsakega človeka je prva in edina moč, ki stori, da ga tudi drugi ljudje spoštujejo. Ako tedaj učitelj hoče, da bi ga ljudje spoštovali, se mora tedaj najpred sam spoštovati; to je, da si, kolikor mu je le mogoče, požlahtnuje in izobražuje vse svoje dušne zmožnosti. To pa stori, če a) si pridobuje lepih vednost. Učitelj mora mnogo in sicer na tanko vediti, kar vé, da še celó prostim ljudem ne razkazuje svoje prazne glave. Neomikanega učitelja nihče ne spoštuje; omikanega pa spoštuje vsak, tudi prosti in še celó sirovi ljudje, akoravno ni premožen, in če ga tudi stiska revščina. b) Učitelj si pridobi poštovanja, če voljno stori vse, kar spozná, da je prav in koristno, naj mu bo že zapovedano, ali ne. Človek, ki vedno praša, kaj mu bo to ali uno dobro delo koristilo, nikoli ne stori veliko dobrega; in če tudi kaj stori, je njegovo delo malo vredno. Vsak človek, posebno pa učitelj, mora dobro storiti le za to, ker je dobro, in ne sme gledati, kdo ga bode hvalil ali grajal, plačeval ali se mu nehvaležen kazal. Učitelj, ki le toliko dela, kolikor je plačan, je slabši od navadnega dninarja. c) V učiteljevem sercu mora še posebno goreti ljubezen do bližnjega. Kdor svo-

*) Kakor je bil spis „Vzajemnost slovenskega z drugimi sorodnimi jeziki“ v letošnjem sporočilu ljublj. gimnazije, tako je tudi spis „Malik oslovje“ iz zapustnine ranjkega profesorja Fr. Metelko-ta, in vstregetel bo nedvomno Slovincem, ker je sploh dobro in koristno poznati verstvo nekdanjih Slovanov in ker tako vbranega celega sastavka o tej reči doslej še nismo imeli, dasiravno so nam drugi pisatelji sim ter tje marsikaj že tudi bolj na tanko in bolj verjetno povedali in razjasnili.